

РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА АҲОЛИ БАНДЛИГИ, ФАРОВОНЛИГИ ВА ТУРМУШ ДАРАЖАСИНИ ОШИРИШДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ АҲАМИЯТИ

Холмуродов Отабек Нормаматович,
Қарши муҳандислик-иқтисодиёт институти
otabekxolmurodov23@gmail.com

Аннотация: мақолада рақамли иқтисодиёт тушунчаси, рақамли иқтисодиётга берилган таърифлар, рақамли иқтисодиётга хос бўлган технологик ўзгаришлар, рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши аҳоли бандлигига таъсири, ялпи миллий маҳсулотдаги ахборот коммуникация технологиялари соҳасининг улуши, тармоқ рақамли технологиялардан кенг фойдаланиши ва хизмат кўртиши соҳалари ёритиб берилган.

Калим сўзлар: рақамли иқтисодиёт, рақамли иқтисодиётнинг ривожланиши, хизмат кўрсатиши, мамлакат иқтисодий кўрсаткичлари.

Abstract: the article describes the concept of digital economy, definitions of digital economy, technological changes inherent in digital economy, the impact of digital economy development on employment, the share of information and communication technologies in GDP, the widespread use of digital technologies and services.

Keywords: digital economy, development of digital economy, services, economic indicators of the country.

Башарият иқтисодиёт тармоқлари ўзгариши, бу жараённинг рақамлашуви, мобиллашуви, соҳага сунъий интеллектнинг жорий этилиши билан боғлиқ муҳим даврни бошдан кечирмоқда. 2023 йилга келиб дунё ЯИМнинг қарийб

чорак қисми рақамли секторга тўғри келиши прогноз қилинаётган бир шароитда янги иқтисодий ривожлантириш зарурати янада ойдинлашади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 20 декабрдаги Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномасида таъкидлаганларидек: “Кенг кўламли ва самарали ислохотларимиз натижасида ялпи ички маҳсулот ҳажми илк бор 80 миллиард доллардан ошди. Иқтисодийимизга шу йилнинг ўзида 8 миллиард доллар тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар кириб келди, экспортимиз эса, 19 миллиард долларга етди”.

Ривожланган давлатларда рақамли иқтисодий жорий этишга аллақачон киришилган. Жаҳон иқтисодийнинг глобаллашуви ва технологияларнинг ривожланиши шароитида Ўзбекистоннинг иқтисодий тараққиётига рақамли иқтисодий ривожлантирмасдан эришиб бўлмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 апрелдаги “Рақамли иқтисодий ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4699-сонли қарорида 2023 йилга келиб рақамли иқтисодийнинг мамлакат ялпи ички маҳсулотидеги улушини 2 бараварга кўпайтириш вазифаси қўйилди.

Кўпгина хорижий иқтисодчи олимлар рақамли иқтисодий яъни, бу давлат, ишбилармон доиралар ва фуқаролар ўртасидаги глобал ахборот маконида фаолият кўрсатадиган, ишлаб чиқариш ва чиқаришнинг рақамли турлари ва шакллари яратадиган, тармоқ рақамли технологиялардан кенг фойдаланиш орқали рағбатлантиручи ижтимоий, маданий, иқтисодий ва технологик муносабатлар тизимидир деб таърифлайдилар.

А.В.Кешелеванинг фикрича рақамли иқтисодийнинг асосий хусусиятлари қуйидагилар билан белгиланади:

- иқтисодий фаолият “рақамли” иқтисодий платформаларига қаратилган;
- шахсийлаштирилган хизмат кўрсатиш моделлари;

- ишлаб чиқарувчилар ва истеъмолчилар ўртасидаги тўғридан-тўғри ўзаро муносабатлар;
- баҳам кўриш иқтисодиётининг тарқалиши;
- алоҳида иштирокчилар ҳиссасининг роли.

Г.Г.Головенчикнинг таъкидлашича рақамли иқтисодиёт учта асосий таркибдан ташкил топади:

- ифратузилма, жумладан, ааппарат, дастурий таъминот, телекоммуникация ва бошқалар;
- виртуал бозор субъектилари ўртасидаги алоқалар доирасида компьютер тармоқлари орқали амалга ошириладиган бизнес жараёни қамраб олувчи электрон хўжалик операциялари;
- компьютер тармоқлари ёрдамида амалга ошириладиган барча молиявий ва савдо операцияларини, шунингдек, бундай операциялар билан боғлиқ бизнес жараёнларни ўз ичига олган электрон тижорат.

Қисқача айтганда, рақамли иқтисодиёт (веб, интернет иқтисодиёти, электрон иқтисодиёт) – бу электрон бизнес ва электрон тижорат билан боғлиқ рақамли технологияларга ва улар томонидан ишлаб чиқарилган ва сотиладиган рақамли товарлар ва хизматларга асосланган иқтисодий фаолиятдир.

Маълумки, Ўзбекистонда иқтисодиётни ислоҳ этиш, лебираллаштириш ва модернизациялаш, унинг таркибий тузилишини диверсификация қилиш бўйича ҳар томонлама чуқур ўйланган, узоқ истиқболга мўлжалланган сиёсат амалга оширилмоқда. Иқтисодиётни модернизациялаш ва рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳаси иқтисодиётимизни барқарор ривожлантиришнинг энг муҳим манбаи ва омили ҳисобланади. Жаҳон тажрибаси бугун айнан ушбу соҳа ялпи ички маҳсулотни шакллантириш, аҳоли бандлигини таъминлаш, кишиларнинг фаровонлигини оширишда етакчи ўрин тутишини кўрсатмоқда.

Иқтисодиёти жадал суръатлар билан ривожланаётган Ўзбекистон Республикасида ҳам мазкур соҳага катта эътибор қаратилмоқда ва

тадбиркорликни қўллаб-қувватлашга йўналтирилган ижтимоий-иқтисодий устуворликларни босқичма-босқич амалга ошириш хизмат кўрсатиш соҳасининг ривожланишига асос бўлмоқда.

Шунинг учун рақамли иқтисодиёт шароитида ижтимоий хизматлар соҳасида кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш ҳисобига оилалар фаровонлигини ошириш ва иш билан бандлик масаласини таъминлаш даркор.

Қашқадарё вилоятининг 2021 йилдаги иқтисодий фаолиятнинг асосий турлари бўйича кўрсатилган хизматлар турлари.(1-жадвал)

Қашқадарё вилоятининг 2021 йилда иқтисодий фаолиятнинг асосий турлари бўйича кўрсатилган хизматлар ҳажми
(млрд. сўм ҳисобида)

1-жадвал

	Хизматлар ҳажми млрд.сўм	Ўсиш сурати, %
Хизматлар – жами	13 262,4	118,4
жумладан асосий турлари бўйича:		
алоқа ва ахборотлаштириш хизматлари	599,1	120,0
молия хизматлари	2 153,8	127,1
транспорт хизматлари	2 929,6	122,8
шу жумладан: автотраспорт хизмати	2 794,5	119,9
яшаш ва овқатланиш бўйича хизматлар	361,6	107,4
савдо хизматлари	4 224,6	110,2
қўчмас мулк билан боғлиқ хизматлар	330,0	121,1
таълим соҳасидаги хизматлар	562,8	143,9
соғлиқни сақлаш соҳасидаги хизматлар	176,0	127,7
ижара хизматлари	343,2	122,3
компьютерлар ва маиший товарларни таъмирлаш бўйича хизматлар	450,0	118,1
шахсий хизматлар	430,7	117,6
меъморчилик, муҳандислик изланишлари, техник синовлар ва таҳлил соҳасидаги хизматлар	145,9	108,7
бошқа хизматлар	555,1	109,4

Манба: Қашқадарё вилоят статистика бошқармаси маълумотлари асосида тузилди.

Шу ўринда бизнинг фикримизча, рақамли иқтисодиёт шароитида хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантириш учун қуйидаги йўналишлар ҳаётга тадбиқ этилишини мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблаймиз:

- хизмат кўрсатиш соҳасида дастурий маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва технологик майдончалар яратиш орқали «рақамли тадбиркорлик»ни ривожлантириш;
- хизмат кўрсатиш соҳасида рақамли технологияларни қўллаш ва улардан фойдаланиш, уларнинг мавжудлиги ва сифати, уларга ўз фаолиятларини бошлаб олиши учун зарур бўлган бошланғич маблағ билан таъминлашда рақамли имтиёзли банк кредитларини йўлга қўйиш лозим.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 20 декабрдаги “Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига Мурожаатномаси”. Халқ сўзи газетаси// 2022 йил 21 декабр №272.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 28 апрелдаги “Рақамли иқтисодиёт ва электрон ҳукуматни кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4699-сонли қарори.
3. Головенчик, Г. Г. Цифровая экономика [Электронный ресурс] : учеб.-метод. комплекс / Минск : БГУ, 2020.
4. <https://stat.uz/>